

positiva samhällsfunktioner som moskén i sig erbjuder män, kvinnor och barn.

Rikets huvudstad saknar till dags dato en moské, men byggandet pågår. Ärendet har bollats mellan kommundelar. Aktioner med varierande aspekter som naturhansyn, kulturell omgivning, trafikplaner och allmänt estetiska argument har brukats och missbrukats.

Även i Göteborg har moskéns placering ventilerats genom åren, i denna stad med starkt konservativt religiösa motiveringar. Man har dessutom hänvisat till den roll som Åttestupan vid Ramberget på Hisingen spelat i tidigare århundraden! Därtill kom att moskéärendet ansågs negligera en fattig stadsdel i Göteborg, som tidigare inte fått sina anspråk tillgodosedda. Ett moskébygge betraktades som en provokation.

Jag måste tillstå, att man blir beklämd över den låga nivå på vilken moskéfrågorna diskuteras i vårt land. Vi är förvisso ett sekulariserat folk, och därtill har fogats en närmast total brist i förståelse för vad religion betyder som livsmönster och samhällsideologi. Och ändå: För bara några generationer sedan hade vi faktiskt i vårt land en statskyrka som var nitisk i sin folkfostran och kopplade religiös och medborgerlig lojalitet i en sorts ”kyrklig enhetskultur”, som Hilding Pleijel uttrycker det. I katekes och hustavla kodifierades rättesnören i människors tänkande och handlande. Nog finns det i vissa avseenden paralleller att dra och fundera kring mellan ett äldre svenskt kyrkoliv och den samhällsideologi som vi återfinner hos muslimerna. Men den kopplingen görs idag sällan i diskussioner kring samhälle och religion.

Författarna säger sig ha haft ambitionen att ge oss en rättvisande framställning av opinionsyttringarna, även positiva utsagor i t.ex. pressen. Och de finns. Men den totala bilden är dyster. Rädsla, okunskaper, bristande personliga kontakter med muslimer har tillåtit anti-islamska attityder att breda ut sig. Därtill kommer den skrämmande krigsaktiviteten runtom i världen som massmedia presenterar från islamska länder. ”En kategori”, skriver författarna, ”som uppträtt rakryggat och utfört sina jobb som de ska är de många kommunala tjänstemän som i olika sammanhang handlagt moskéärendena... Knastertorra kommentarer till de mest vildsinta motargumenten har ibland varit ett under av saktighet” (s. 98).

Med orden: ”Myndighetsutövning kan inte ersätta personligt ansvar” avslutar Hans Ingvar Roth sin ”mångfaldsbok” och författarna Karlsson-Svanberg ansluter sig till denna tanke. De påpekar också, att runt om i världen fungerar moskéer som en länk mellan muslimer och skulle också kunna

fungera som en länk mellan muslimer och svenskar. Människan är som art anpassningsbar – det gäller både muslimer och kristna svenskar. Integreras gör vi alla i samhället via främst lagar och skatter, men i övrigt borde vi kunna leva sida vid sida i kulturell samsja.

Ovanstående resonemang bygger på författarnas text. Oändligt mycket mer finns att bli underkunnig om i studien ”Moskéer i Sverige”. Svenska Kyrkans Forskningsråd är att gratulera till ett gediget arbete i religionsfrihetens namn.

Tordis Dahllöf

Lauritz Opstad: Premier og Pokaler. C. Huitfeldt Forlag A.S. Oslo 1994. 88 s., ill.

Alla som utövar en eller annan sorts idrott har säkert en dröm om att vara bäst. Är man allra bäst i världen får man en olympisk guldmedalj vid en Olympiad. I andra tävlingar en silverpokal eller kanske en medalj. Det vet till och med vi sofftittande sportentusiaster. Enligt Opstad har någon dansk sagt att ”Sportpokaler skal ikke vurderes efter estetiske kriterier, thi deres værdi ligger på det symbolske plan, og deres dimensioner er undertiden omvendt proportional med deres betydning”. Dock är det Opstads avsikt att ge en estetisk värdering av några sportpokaler eller -priser med fokus på de norska kungarnas skänkta priser. Dessa ger nämligen en bild av norskt silversmide under en ganska lång period. Under unionstiden 1814 till 1905 började idrottstävlingar så småningom att bli populära och årligen arrangerade evenemang. Från 1872 till 1905 var Oskar II av Sverige och Norge den ädle givaren och i många fall även prisutdelaren. När det var svåra tider hände det att Oskar II inte gav en kungapokal men kontanter i klingande guld. Kungens pris har alltid skattats högt i Norge – det estetiska värdet kan väl ibland diskuteras.

Boken ger en historisk överblick av sportpriser från bl.a. sådana som nämns i Illiaden, där priset för stridsvagnskörning kunde vara en ung kvinna förfaren i husliga dygder. För andra sportgrenar kunde det vara ett antal amforor fyllda med olivolja vilket var mycket värdefullt och möjligen kan jämföras med vad nutidens sporthjältar tjänar.

Den tidigaste säkra dokumentationen i Norden ger Olaus Magnus i sitt stora bokverk Historia om de nordiska folken som utkom i Rom 1555. Där berättas om skridskoåkning och skidlopp som kunde ge vinnarna dyrbara priser som hästar, svärd, silverskedar m.m. Fågelskyttetävlingar var ytterst populära och Olaus Magnus återger en sådan i en

av de många illustrationerna. Då var det armborst som gällde.

Från 1663 och några årtionden framöver var dansken Ulrik Frederik Gyldenlöve (utomäkenskaplig son till Frederik III) ståthållare i Norge. Han var omtyckt bl.a. för att han stimulerade tävlingslusten med att skänka silverbägare och -skedar i pris, varav en del är bevarade. Papegojskyttefågelskytte (inte på levande fågel utan t.ex. på en guldbemålad träfågel) var ett populärt nöje i Norden under 1700-, 1800- och en del av 1900-talen. Priserna var mestadels av silver och utformade som lockpokaler, dryckeskannor, bägare eller skålar. På 1700-talet började man gravera silvervinsterna och då träder också guldsmedarna fram med namn och ort. En inskription kunde låta så här: "Erkjendtlighet af Gevinst för höire vinge 1800". Om fågeln blott blev skadad kunde den användas igen. Det var i stort sett borgarståndet som idkade skytte.

Skidlopp arrangerades inom särskilda sällskap redan på 1700-talet och på 1800-talet kom andra sportgrenar till som hästkapploppning, skridskoåkning och gymnastik. Skidsporten blev omfattad med ett speciellt intresse, stimulerad av Oskar II, som skänkte silverpriser till vinnarna och dessutom gav sina favoriter en prissumma i pengar. I en del lopp gavs det pris till många deltagare – oftast i silver. Opstad ger också exempel på andra föremål, som när 1871 förste pristagaren fick en silverbägare och de övriga en slidkniv, ett bestick, en resväska och en fickkniv. I en tävling 1881 gick sjunde priset till Fridtjof Nansen (1861–1930). Han lärde sig förmodligen att åka snabbare på sin färd över Grönland 1888.

På 1900-talet skärptes amatörreglerna för deltagande. Det var antagligen återupptagandet av de olympiska lekarna 1896, som medverkade till detta.

Oskar II lät beställa de flesta av sina kungapokaler hos silversmeden Thune. Den äldsta dokumenterade och inventerade lockpokalen tillverkades 1878 av Tostrup. En del av kungens gåvor var influerade av barockstil, men så småningom blev

en nationalromantisk dekor av romanska bladrankor utformad. När unionen mellan Sverige och Norge upphörde 1905 gick det blott ett år tills den valda danske prinsen som kung Håkan VII skänkte sin pokal till vintersportens segrare. Jugendstilen märktes strax i form och dekor och det var fortfarande Thune som var leverantör. Det är märkligt att silverföremålen var så pass lika utan att bli påverkade av de olika moderiktningarna under 1900-talets första hälft och förf. förklarar att det är på grund av den vikt och det symbolvärde som Hans Majestäts pris hade.

Kronprins Olavs idrottspris från 1930 var modernt om än ej funktionalistiskt – men i takt med tiden. Vid hans trontillträde 1957 som Olav V fick hans priser en lätt konisk cylinderform med kungens pålödda namnchiffer under kunglig krona som enda dekor.

Då kung Olav avled 1991 fortsatte Harald V hans gärning som prisutdelare. Firmorna David Andersen, A. Frisch Tostrup och Th. Marthinsen har under de senaste decennierna också tillverkat silverpjäserna. Många priser är utställda på Norges idrottsmuseer, såväl korpusarbeten som medaljer. Förnämligast av samlingarna är Sonia Henies på Hövikodden utanför Oslo – skridskoprinssessans museum.

Lauritz Opstad avslutar sin bok med Regler för utdelning av H.M. Kongens Pokal och det är lätt att förstå att det inte är vilket litet idrottsevenemang som helst, som kan belönas enligt reglerna av den 14 december 1992. Boken är upplysande i ett ämne som är föga genomforskat. Bildmaterialet är rikt, det består dels av 90 foton varav några är i färg, ett antal ritningar samt ett par skämtteckningar. En förteckning över guld- och silversmeder som har anlåtits i sportsammanhang med kända konstnärers design som t.ex. Gerhard Munthe samt ännu mera om mått och vikt i bildtexterna skulle ha varit intressant. Boken ingår i en populär serie Vi ser på Kunsthåndverk i Norge och är nummer 29 i denna.

Lis Granlund